

Vloga policijske patrulje v preprečevanju kriminalitete in v »policijskem socialnem delu«*

Franc Brinc**

Temelj policijskega delovanja je strokovno znanje, okrepljeno s sodobno tehniko in organizacijo dela. V policijskem preprečevanju kriminalitete izgublja na pomenu zastraševalna in pridobiva preprečevalna vloga. Večja uspešnost delovanja policije je odvisna od izboljšanja odnosov med policijo in javnostjo.

Ker je policijska patrulja poglavito sredstvo za preprečevanje kriminalitete, je treba nenehno proučevati njene učinke. Slovenski predpisi o preventivnem delovanju policijske patrulje upoštevajo teoretična in praktična spoznanja, vendar predpisov v praksi ni mogoče izvajati zaradi pomanjkanja znanja o vzročnosti (etiologiji) kriminalitete in o učinku »mehanične preventive«, ki je namen policijske patrulje. Učinek patrulje je odvisen od možnosti in zanesljivosti napovedovanja (nevarne) kriminalitete. V policijskem delu je mogoče pričakovati uspehe samo z raziskovanjem kriminalitete in s prenosom znanja v policijsko izobraževanje in delo.

Ključne besede: policija, preprečevanje kriminalitete, odnosi med policijo in javnostjo, policijska patrulja, policijsko socialno delo

UDK 351.75:343.85

Policija je temelj državnega represivnega aparata. Okvire njenega delovanja določajo politični in zakonodajni organi države. Policija varuje vrednote, ki jih določa država s kazensko zakonodajo, z odkrivanjem kršitev, s prijemanjem storilcev kaznivih dejanj in sestavljanjem kazenskih ovadb. S tem so pristojnosti policije izčrpane, če odstevemo kratkotrajne omejitve prostosti, kot nujni sestavni del policijskega operativno-taktičnega ukrepanja pri dokazovanju suma storitve kaznivega dejanja. Prav »nasilje« nad človekom je v rokah pravosodnih organov, zlasti preiskovalnega sodnika (pripor, osebna in hišna preiskava, odvzem krvi, izvedenštvo) in sodišča, ki lahko izreče zaporno kazen od 15 dni do 20 let. Vse najhujše posledice storitve kaznivega dejanja doživi obsojenec med prestajanjem zaporne kazni. Zato se šele med izvrševanjem kazni uresničuje grožnja države, da bo kaznovan, kdor bo kršil s kazenskim pravom zavarovane vrednote.

Policija v normalnih razmerah ni organ nasilja, saj se lahko z osumljencem le prijazno pogovarja, pa še tu ga mora ob prvem stiku opozoriti na pravico, da se ni dolžan zagovarjati in ne odgovarjati na vprašanja in da ima lahko zagovornika. Če osumljenec sploh odgovarja, policist lahko le zapiše, kar je slišal, ne sme pa proti njemu uporabiti sile, ne glede na posledice storjenega kaznivega dejanja. Dokler je osumljenec vlijuden, mora biti z njim vlijuden tudi policist. Uporaba prisilnih sredstev je le odgovor na nasilje in

* Prispevek je povzet po raziskavi »Možnosti omejevanja nevarnega povratništva s policijskim in socialnovarstvenim (preventivnim) nadzorom, ki jo je leta 1993 izdelal Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti v Ljubljani. Raziskavo je leta 1992 financiralo Ministrstvo za pravosodje Republike Slovenije.

Nekateri izsledki raziskave so prikazani v člankih »Napovedovanje in omejevanje povratništva« v 3. številki in »Vloga policije v preprečevanju (povratniške) kriminalitete« v 4. številki te revije iz leta 1993.

** Franc Brinc, doktor pravnih znanosti. Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti v Ljubljani, Kongresni trg 12, 61000 Ljubljana, Slovenija.

upiranje državljanov uradnim osebam. Policiisti so pri odkrivanju in prijemanju storilcev kaznivih dejanj le redko prisiljeni uporabiti prisilna sredstva. To kaže, da policija lahko preprečuje prestopništvo brez uporabe sile, pri »zatiranju« že storjene kriminalitete pa uporabi silo le v skrajnem primeru. Naučene telesne spretnosti in pooblastila za uporabo orožja in drugih prisilnih sredstev so tako le grožnja države neposlušnemu državljanu, če bi se upiral policiji kot predstavnici države. Pri večini državljanov ta grožnja v celoti doseže svoj namen.

Zakon določa le okvire za delovanje policije. Temelj njenega dela pa je strokovno znanje, podkrepljeno z uporabo sodobne tehnike. Pomembna je sodobna organizacija in ekonomičnost dela. Policiisti so ljudem »nevarni« zaradi oborožitve in prisilnih sredstev le dokler so v uniformi. Ko pa se preoblečajo, postanejo možje in žene, očetje in matere, sinovi in hčere z vsemi človeškimi stiskami, težavami in osebnimi problemi. Vsak policist večino časa preživi kot ne-policist. Zato nujno prenaša svoja stališča, vrednote in izkušnje iz ne-policijske socialne vloge v policijsko socialno vlogo, po drugi strani pa težave, stiske in neuspehe iz policijske socialne vloge prenaša v ne-policijsko socialno vlogo. Pri tem sploh ni pomembno, ali je rad policist in koliko uživa v tem poklicu. **Nekdo pač mora biti tudi policist.** Zakaj se ljudje odločajo za delo v policiji, je pri tem postransko vprašanje. Če poskuša kdo iz policije napraviti posvečeno, nedotakljivo ter nepogrešljivo službo za obstoj in varnost države, je to neresno početje, saj je policijski poklic podoben vsem ostalim poklicem. Tudi policiisti so samo ljudje, z vsemi dobrimi in slabimi lastnostmi. Policija le redko dobi priložnost, da lahko tudi varuje državo pred zunanjimi ali notranjimi napadi. Po vsaki zamenjavi državne oblasti je policija še naprej potrebna in večina policistov obdrži službo. Z zamenjavo državne oblasti policija ničesar ne izgubi, običajno prej pridobi na materialnih ugodnostih, položaju in ugledu. Nova oblast v

začetku dosti bolj časti policijo kot jo je prejšnja. V malokateri državi je še pomembna kriminaliteta proti državi, večinska kriminaliteta je usmerjena zoper življenje in telo, premoženje, čast in ugled, moralno in spolnost. Žrtev napada kriminalitete je praviloma posameznik. Policia kot del državne uprave je na eni strani posrednik med oškodovanci (žrtvami) in storilci kaznivih dejanj, na drugi strani pa med storilci kaznivih dejanj, državnim tožilstvom in sodiščem. Policia sama o ničemer ne odloča, kar bi presegalo strokovnost opravil in bi bilo pomembno za kazenski postopek. Policijsko delo ima v kazenskem postopku le pomožno vlogo. Ugotovitve policeje, naj so videti v začetku še tako pomembne, zgubijo do glavne kazenske obravnave svojo vrednost, saj se le izjemoma upoštevajo v dokaznem postopku. Policia svojo vlogo najbolje opravi s hitrim odzivom na klic državljanov, z dobrim zapisnikom o kaznivem dejanju, s hitrim odkritjem in prijetjem osumljencega ter s strokovno kazensko ovadbo. Z dobri delom si policia najbolj pridobi ugled pri oškodovanicih in pri storilcih kaznivih dejanj. Ko gre kazenska zadeva med kazenskim postopkom skozi številne roke, se učinek prizadevanosti in strokovnosti policeje izgublja vse do konca glavne obravnave.

Naloga policeje ni, da bi družbi držala moralno etično ogledalo. Policeje ne zanima splošna družbenaa morala in ne morala vladnih ali kakih drugih političnih strank, temveč le tista, ki je vsebovana v kazenskopravnih normah. Policia se ne sme spraševati o moralnosti zakonov, zato je njena morala, ki je drugačna od predpisane s kazensko zakonodajo, v resnici nemorala, ki škoduje ljudem. Za družbeni sistem je nevarno, če policia grozi, da bo delovala »strog po zakonu«. Od policeje, ki jo materialni interes pripravi do take grožnje, tudi v normalnem delovanju ni mogoče kaj prida pričakovati. Taka grožnja kaže, da država dopušča, da v normalnih razmerah policia ne deluje »strog po zakonih«.

Kakovosti in učinkovitosti ter s tem vrednosti policeje ni mogoče ocenjevati po stroških, ki gredo zanje, ne po količini zapisanega (in raziskanega) kriminala, še najmanj pa po preprečenem kriminalu. Danes ni dokaza, da bi bila količina kriminala sploh kaj povezana s številčnim stanjem in s kakovostjo dela policeje. Tudi prizadevanje za pocenitev delovanja policeje lahko doseže nasproten učinek od zaželenega. Če bi se znatno znižali stroški policeje, bi s tem upadel tudi njen ugled. Brez pomena so vprašanja, »zakaj so policisti« in »zakaj policia sploh je« (Dnevnik, Ljubljana 13. 12. 1993, stran 20). Očitno je policia družbi potrebna, čeprav od nje ni »dobička«. Namesto o učinku in ceni policeje, bi se morali vprašati, zakaj so ljudje kriminalni. Ker bodo

ljudje vedno kriminalni, bo morala zanje poskrbeti policia. Namesto razprav o stroških za policijo, bi se morale razprave usmeriti na izboljšanje kakovosti dela policeje. Nasprotno pa je preveliko prizadevanje za večjo učinkovitost (produktivnost) policeje dvomljive vrednosti. Povečana učinkovitost policeje — če bi jo bila policia sposobna doseči — bi imela za družbo neugodne posledice zaradi dosežene večje stopnje kriminalnosti prebivalstva in zaradi večjih stroškov za obravnavanje večjega »produkta« policijskega dela. Če pustimo ob strani temeljno vprašanje, ali se meri produktivnost policeje na vhodu (odkrivanje kaznivih dejanj, prijetje, ovadba) v kazenskopravni sistem ali na njegovem izhodu (obsodbe na zapor ali samo na daljši zapor), je očitno, da kriminaliteta ni povezana z večjo ali manjšo policijsko dejavnostjo, temveč je posledica delovanja osebnih, družbenih in priložnostnih dejavnikov, ki jih kriminologija že stoletja proučuje, pa je kljub temu šele na začetku poti, in še niti ne ve, po kateri poti naj se približa vzročnosti (etiologiji) kriminalitete. S poudarjanjem učinkovitosti policeje, jo družba sili, da mora dokazovati »produktivnost« in družbeno koristnost, dokler ni znano, kaj se s policijsko dejavnostjo sploh dosega. Če bi s povečano produktivnostjo dosegla več ovadenih, obtoženih in — ob slabem pravosodju — več obsojenih na zaporno kazen, bi bil to družbeno in osebno škodljiv učinek, dokler policia ne more vplivati na nastajanje kriminalitete. Naloga policeje je le, da izroča prijete storilce kaznivih dejanj tožilstvu in sodišču. Kaj se bo z njimi zgodilo, ni več skrb policeje. Zato je neupravičeno razočaranje, če ostaja nekaznovan (pre)velik delež ovadenih storilcev kaznivih dejanj. Maščevalnost in povračilnost ni lastnost dobre policeje. Le kam bi prišli, če bi lahko policia vplivala na obsodbo osumljence še s čim drugim kot samo s strokovno izvedenim operativnim opravilom ob ugotavljanju okoliščin kaznivega dejanja?

Policiji pogosto pripisujejo vlogo varuha človekovih pravic in svoboščin. V resnici pa policia pravic in svoboščin ljudi ne varuje, dokler niso ogrožene ali napadene. Po kaznivem dejanju se dejavnost policeje usmeri na storilca kaznivega dejanja. Vsi postopki policeje z osumljenci in drugimi udeleženci kazenskega postopka so natančno določeni in niso odvisni od dobre volje policista. Zato nikomur ni treba biti hvaležen policistu, če ta z njim ravna po pravilih policijskih stroke in po zakonu, saj je to njegova dolžnost, zaradi katere mu je država zaupala uniformo z državnim grbom, orožje in policijsko izkaznico. Prizadevanje za demokratično policijo je le politična propaganda. Za ljudi je nevarno, če policia presoja moralnost in veljavnost zakonov, namesto, da bi jih

spoštovala. Bistvo zakonov je ravno vnaprejšnje določanje posledic kaznivih dejanj in ločevanje med dopustnim in kaznivim. Zato ne more biti od policijske ocene odvisno, ali bo ravnal z osumljencem kaznivega dejanja bolj ali manj demokratično. Iz tega vidika tudi kodeks policijske etike ne more k ničemur zavezati policista bolj, kot ga zavezuje zakon in lastna osebna in poklicna etika.¹ »Nujnost zakonitega, pravičnega, humanega in vljudnega ravnanja pri izvajaju nalog« ne more biti »izraz volje in spoznanja vseh policistov«, ki jo izraža šele kodeks policijske etike (1. člen), temveč je bistvo policijskega poklica tudi brez kodeksa policijske etike. Na ta način kodeks policijske etike ustvarja vtis, da policija z njim daje (obljublja) ljudem nekaj več kot jim pripada brez kodeksa. Vsak človek, tudi policist, ima samo eno etiko in moralo, en vrednostni in motivacijski sistem, ki je enak, če je v uniformi ali brez nje. Kdor se spreminja z oblačenjem uniforme, ne bo nikoli dober policist, ne glede na kodeks policijske etike. Tako kot ne more zakon ničesar preprečiti, lahko le kaznuje, tudi kodeks policijske etike lahko le kaznuje neustrezno vedenje, oblikovati ali preprečiti ga pa ne more.

Delovanje policije je močno odvisno od usposobljenosti vodij (THE DIVISION COMMANDERS).² Dokler je relativen red in mir, ni posebnih problemov. Ti nastopijo ob neredih, uporih, ugrabitvah, jemanju talcev. Tedaj pride do polnega izraza sposobnost vodje. Tu je prvo vprašanje, ali naj policija sploh ukrepa, drugo pa je, kdaj in kako naj ukrepa. Če je še možno obvladati začetek policijskega ukrepanja, pa je težko predvideti vse posledice ukrepanja. Vodja mora predvideti ne le znamenje za začetek temveč tudi za konec napada posebne enote. Pred začetkom napada mora vodja poklicati reševalne ekipe za odvoz ranjencev in pogrebce za odvoz trupel.³ Zaradi takih napak je bil policijski

¹ Leta 1986 je francoski minister za notranje zadelal kodeks policijske poklicne etike, ki za vsako kršitev določb predpisuje disciplinski ali kazenski postopek. Spraševanje policistov leta 1990 je pokazalo, da slabo poznajo etični kodeks in da niso pripravljeni upoštevati poklicno etiko. Glede na nizko intelektualno raven mnogi ne razumejo pomena etičnih pravil za varovanje temeljnih pravic državljanov. Zato bi jim bilo treba etična pravila predstaviti na praktičnih primerih. Porra, Justice et déontologie policière, s. 200.

² O problemih vodenja policije glej Vršec, Nekaj razvojnih pogledov..., s. 67-75.

³ Ob izvedbi varnostne akcije v romskih naseljih v občini Novo mesto 2. 10. 1991, je vodja akcije, »zaradi večje varnosti vseh udeležencev varnostne akcije v neposredni bližini, zagotovil reševalno ekipo z reševalnim avtomobilom, ki sicer ni imela dela, izkazalo pa se je, da je bil ta ukrep smotrn, saj je pri eni od hišnih

napad na uporne obsojence v zaporu Attica (ZDA) po koncu krvave drame — v kateri je bilo ubitih 33 obsojencev in 10 policistov — razglašen za največjo napako ameriške policije. Podobno se je zgodilo francoski policiji ob napadu na uporna zapornika v zaporu Clairvaux, ki sta talcema — mladi bolničarki in mlademu pazniku — prerezala grlo, preden so ju policisti osvobodili.⁴

V zadnjih desetletjih se vrstijo razprave o družbeni vlogi in delovanju policije. Doslej se je vedno podarjala nadzorna vloga policije in najbolj pomembno se je zdelo zastraševanje pred kriminalom.⁵ Številne raziskave so se ukvarjale z vprašanjem, koliko navzočnost policije zmanjšuje kriminaliteto. Raziskovanje odnosa med številom policistov in stopnjo kriminalitete je pokazalo, da je za preprečevanje kriminala bolj pomembna organizacija policije in način uporabe policistov kot število policistov. Ni potrjeno pričakovanje, da povečanje števila policistov zmanjšuje kriminaliteto. Podatek o številu policistov pove, koliko jih je na plačilni listi, nič pa o delu policije.⁶

Danes policija v svetu razvija vedno nove sheme delovanja, ki naj bi bolje zadovoljile potrebe državljanov. Med nove oblike delovanja policije se uvršča »strateško policijsko delo« (STRATEGIC POLICING), »policijsko delo usmerjeno v reševanju problemov« (PROBLEM-SOLVING POLICING) in »v sosedstvo usmerjeno policijsko delo« (NEIGHBORHOOD-ORIENTED POLICING). Pri tem se posebej poudarja policijsko »ustvarjalno mišljenje« (»CREATIVE THINKING«). Policija skuša biti bolj koristna za družbo. Za razvijanje boljših odnosov in sodelovanje s skupnostjo ter zadovoljevanje potreb skupnosti, je v prvi vrsti potreben nov policijski profesionalizem (POLICE PROFESSIONALISM).⁷ Nova policijska filozofija in strategija zahtevata nove policijske vloge. V skupnost usmerjeno policijske

preiskav prišlo do samosprožitve lovske puške šibrenice, pri čemer so bili ogroženi izvajalci akcije in prebivalci naselja«. Červ, Izvedba varnostne..., s. 144.

⁴ O sposobnostih policijskega vodje glej Butler, Police training..., s. 88.

⁵ Goldstein, Problem-Oriented Policing, s. 7.

⁶ Rouse, Odnos izmedju..., s. 37.

V ZDA podvojitev števila policistov in štirikratno povečanje števila zasebnih varnostnikov v zadnjih 30 letih ni nič vplivalo na kriminaliteto. Waller, Putting Crime Prevention, s. 4.

Povečanje policije ne zmanjša kriminalitete. Yin, s. 109.

Ker je odkrivanje kriminalitete in prijemanje storitev le manjši del dejavnosti policije, s povečanjem števila policistov ni mogoče zmanjšati kriminalitete. Vignola, Crime..., s. 16.

⁷ Meese, Community Policing..., s. 1.

sko delo vključuje družino, šolo, cerkev, trgovino, podjetja in druge skupine ljudi. Manj kriminalitete bo v tisti skupnosti, ki bo imela bolj sposobno in bolj odgovorno policijo. Za novo policijsko strategijo je premalo, če se policija le odziva na kriminaliteto v skupnosti, saj je kriminaliteta vedno enaka in policija je vedno enako »neuspešna«.

Danes je učinek policije vedno bolj odvisen od nje ne poklicne sposobnosti. Zato postaja profesionalizem najvišji cilj sodobne policije. Višji profesionalizem in s tem boljšo poklicno učinkovitost najbolj preprečuje okorela in avtoritarna vojaška organizacija, ki je ustrezala preteklosti, ne pa tudi sedanjosti.⁸ Za višji profesionalizem je treba policiste usposabljati v komunikacijskih spremnostih, v tehnikah reševanja konfliktov med ljudmi in njihovih problemov, za uporabo čim manj sile v odnosih z ljudmi, za razumevanje jezikov, ki jih govorijo prebivalci v policijskem okolišu, kar zmanjšuje težave v stikih z ljudmi in za uporabo sodobne računalniške tehnike v pisarni in na terenu.⁹ Policist preživi večino delovnega časa v stikih z ljudmi, zato ga je treba za to najbolj usposabljati. Temelj v »skupnost usmerjenega policijskega dela je sodelovanje med policijo in državljanji in deljena odgovornost za varnost v skupnosti. V ZDA je tako usmeritev posledica vedno večjega strahu ljudi pred kriminaliteto (FEAR OF CRIME).¹⁰ Da bi državljanji postali sodelavci policije (POLICE PARTNERSHIP), mora policija vložiti veliko napora v razlagu svojega dela.

1. VLOGA POLICIJSKE PATRULJE PRI PREPREČEVANJU KRIMINALITETE

Verjetnost, da bo policist na preventivni patrulji odkril vломilca, se pojavi enkrat na 14 let.

Cahn et al., Police Field Studies, s. 214.

Slovenski predpisi uvrščajo med glavne oblike policijskega preventivnega delovanja opazovanje in patruljiranje.¹¹ Pri izvajanju preventivne vloge se mora policija odločiti, kaj bo v določenem času in na

⁸ Isto, s. 3.

⁹ Isto, s. 6.

¹⁰ O dogovarjanju za skupne akcije med policijo in državljanji glej Community Policing in Seattle..., s. 1.

¹¹ 144. člen pravil za opravljanje pooblastil...

»Pooblašcene uradne osebe izvajajo preventivno dejavnost v varnostnem okolišu... z opazovanjem in patruljiranjem, opazovanjem določenih območij, objektov, prostorov in oseb, z zbiranjem obvestil in operativnih podatkov, s spremeljanjem določenih oseb... ter drugimi oblikami in metodami dela, ki zagotavljajo učinkovito preprečevanje izvrševanja kaznivih dejanj...« 2. odstavek 162. člena pravil za opravljanje pooblastil...

določenem kraju njena prednostna naloga. Vseh kaznivih dejanj ne more hkrati enako učinkovito preprečevati. Da bi policija sploh lahko postala ustanova za preprečevanje kriminalitete, je najprej potreben načrt o preprečevalnem delovanju policije, nato pa se šele lahko začne usposabljanje za izvajanje sprejetega načrta.¹² Brez načrta so vsi »sklepi« o izvajanju preventive nekoristni. Policijska organizacijska shema in prijemi morajo biti skladni s predvideno vsebino preventivnega delovanja. Dokler ne bodo na podlagi poglobljenih analiz natančno opredeljena opravila, ki sodijo v preventivo in ne bo izkustveno določena metodika njihovega izvajanja, ni pričakovati uspeha. Do tedaj je sploh škodljivo obljudljati, da bo policija izvajala tudi preventivno dejavnost. Načrtovanje policijske preventive bi moralno biti tesno povezano z vzročnostjo kriminalitete. O tem pa malo ve današnja kriminološka, še manj pa policijska znanost. Dokler ne bo natančnejše opredelitev policijske preventive in znanosti o policijski preventivi, bodo v izobraževanju policijskih delavcev preventivne naloge zanemarjene.¹³

Policija mora sama nenehno proučevati prostorsko porazdelitev kriminalitete na svojem območju, saj se le na podlagi poznavanja pojavorov lahko pravočasno in ustrezno odziva na pojave.¹⁴ Terenska

Dne 13. 1. 1993 so v Kranju predstavili slovenski model nove organizacije policije. Iz poročila je razvidno, da bo »krajevni policaj« tisti človek, ki bo deloval zlasti preventivno in informativno... Tudi tako imenovani »vodje policijskega okoliša« bodo delovali zlasti preventivno. Šubic, Nova organiziranost slovenske policije... Dnevnik, 14. 1. 1993.

¹² Nepote, The Role and Future..., s. 60.

¹³ Stumper, Prevencija..., s. 22.

»Na področju izobraževanja policistov in kriminalistov za uspešne preventivce nismo doslej naredili nič.« Kardelj, Vloga policije pri preprečevanju..., s. 213.

»Kljub temu, da ima v pravnih aktih, ki opredeljujejo področje dela organov za notranje zadeve, pa tudi v njihovih delovnih usmeritvah, preprečevanje kaznivih dejanj prednost pred represivnim nastopanjem, v praksi opažamo številne slabosti na tem področju.« Dvoršek, Nekatere tuje izkušnje..., s. 105.

¹⁴ Pečar je že leta 1972 zapisal, da računalniško proučevanje porazdeljenosti socialnopatoloških pojavorov, s katerimi se policija bojuje, bodisi z odkrivanjem, bodisi s preprečevanjem, obeta večjo prodornost in učinkovitost. S tem se odpirajo nove možnosti razumnejšega delovanja, ki ne bo temeljilo na občutku in improvizaciji, marveč na dejstvu spoznane prostorsko-časovne porazdelitve pojavorov. Ta spoznanja pa oblikujejo organizacijske in funkcionalne prijeme policije. Pečar, Socialnopatološka ekologija..., s. 81.

O pomenu »krajevnega računalniškega pregleda kriminalitete« (LOCAL CRIME PROFILES) za načrtovanje in izvajanje policijske preventive glej Davidson, Locke, Local area..., s. 71.

policijска nadzorovalna služba (patruljna, obhodna, opazovalna) mora biti odvisna od ekoloških študij »varovanega« območja. Socialnopatološki pojavi se vedno nekje gostijo, bodisi zaradi večje možnosti za njihov razvoj, bodisi zaradi privlačnosti objektov ali dejavnosti ter dogajanj na določenem kraju, v določenem času ali zaradi kopiranja nosilcev socialnopatoloških pojavov. Glede na privlačnost objekta, se npr. popolnoma drugačni ljudje zbirajo okoli gledališča, koncertne dvorane ali pa okoli javnih stranišč, zakotnih gostišč, odmaknjene diskoteke in drugih zabavišč ter okrog avtobusne in železniške postaje. Proučevanje prostorske razprtitev socialnopatoloških pojavov pripelje do racionalizacije in ekonomizacije človeških in stvarnih sredstev policije.¹⁵ Policija mora ločevati med »prostorom, na katerem živijo prestopniki« in »prostorom, na katerem prihaja do kaznivih dejanj«. S poznavanjem teh prostorov si določa svoj varovalni prostor, na katerem deluje represivno ali preprečevalno.¹⁶ Policija lahko preprečuje kriminaliteto tako, da se usmeri na **zmanjšanje socialnih problemov**, ki bi lahko bili vir kriminalitete, ali se usmeri na **»zmanjšanje priložnosti za kriminaliteto«.**¹⁷

Najsplošnejši (tipičen) način dela policije je patruljiranje, zato je patrulja tudi najbolj »pristojna« za preprečevanje kriminalitete. Od policijske patrulje se pričakuje, da bo zastrašila in odvrnila storilce od nameravanih dejanj ali jim preprečila priložnost za izvrševanje kaznivih dejanj.¹⁸ Učinek delovanja patrulje temelji na njeni vidnosti. Namen je ustvariti vtis (podobo) o policijski vsenavzočnosti. Dolgo časa je prevladovalo mnenje, da motorizirana patrulja bolj zastrašuje morebitne storilce kot peš

¹⁵ Pečar, Socialnopatološka..., s. 83.

¹⁶ Bottoms, Wiles, Crime and housing policy..., s. 84. Luirigio, Rosenbaum, Evaluation..., s. 21.

¹⁷ Ladanyi, Wher criminals live, s. 95.

¹⁸ Poskus v mestu Nashville (ZDA) s povečanjem števila policijskih patrulj v neoznačenih policijskih avtomobilih in s policisti v civilu je pokazal, da se je povečalo število prijetih storilcev kaznivih dejanj, ni pa se zmanjšala kriminaliteta. Končni stroški za povečanje števila patrulj so bili višji kot je bila korist od zmanjšanja kriminalitete. To kaže, da **povečano število patrulj ne zmanjša kriminalitete**. Rouse, Odnos izmedju..., s. 43.

Velika mesta, ki želijo biti bolj varna, povečujejo število policistov. Leta 1974 izvedeni poskus (KANSAS CITY PREVENTIVE PATROLE EXPERIMENT) je pokazal, da povečano število policijskih patrulj ne zmanjša kriminalitete. Poskus je pokazal, da je »vožnja policijskega patruljnega vozila in čakanje na klic ob kaznivem dejanju najmanj učinkovita strategija preprečevanja kriminalitete. Policija ne bo zmanjšala kriminalitete s policisti, ki se vozijo po cesti v avtomobilih, kar je danes osnovna takтика policije. Sherry, Crime..., s. 121.

patrulja, ker s svojo gibljivostjo ustvarja vtis, da je več policije, kot je je v resnici. Vsaka policijska patrulja lahko preprečuje kriminaliteto samo na prostoru, na katerega ima pravico dostopa. Patrulja lahko prepreči posilstvo samo, če ženska dovolj glasno kriči in je patrulja v bližini kraja posilstva.¹⁹ V razpravi o učinkovitosti policijske patrulje je treba upoštevati naslednja dejstva:²⁰

1. Večina policijskih postaj je kadrovsko slabo zasedena, povsod manjka policistov, zato je mogoče le majhen del policistov poslati v patruljo. Z majhnim številom policistov pa ni mogoče ustvariti vtisa navzočnosti policije, kar naj bi zastraševalo morebitne prestopnike in preprečevalo kriminaliteto.²¹

2. Mnoga kazniva dejanja, za katera se pričakuje, da bi jih policijska patrulja lahko preprečila, nastajajo na krajih, kamor patrulja nima dostopa (stanovanja bogatih občanov, uradi visokih državnih uradnikov, hoteli, trgovine, parki). Večina kriminalitete se zgodi za zidovi hiš, daleč od oči policistov, zato je za policijsko patruljo nevidna. Na javnih krajih pa se kazniva dejanja zgodijo nepričakovano, zato jih patrulja ne more preprečiti, tudi če je v bližini kraja dejanja. Na krajih, na katerih patrulja ne more biti, tudi ne more zastraševati morebitnih prestopnikov.

3. Policijska patrulja deluje podobno kot strašilo proti nadležnim ptičem. Strašilo učinkuje samo na

¹⁹ Schack, et al., Improving..., s. 219.

Leta 1971 je poskus (Kansas City Missouri-ZDA) s tremi različnimi vrstami patrulje (patrulja, ki samo čaka na pozive; patrulja, ki načrtuje svoje delo; običajna nadzorna patrulja) pokazal, da ni statističnih razlik v številu prijavljenih kaznivih dejanj in v številu prijetih storilcev med različnimi vrstami patrulj. Povečano število patrulj ne zmanjša kriminalitete. Rutinska policijska avtomobilска patrulja v označenem vozilu ima majhno vrednost za preprečevanje kriminalitete, saj porabi 60% časa brez vsake koristi. Rouse, Odnos..., s. 41. Guidone, Gervasio, Directed..., s. 35.

V Veliki Britaniji so raziskave učinkovitosti policije pokazale majhno verjetnost, da bo policist prikel tatu pri dejanju, čeprav je oddaljen le nekaj metrov od kraja dejanja. Danes so na obeh straneh Atlantika spoznali, da je policijska patrulja neučinkovita v preprečevanju kriminalitete. Reiner, The Politics..., s. 111.

²⁰ Auten, s. 61.

²¹ Na Postaji milice Ljubljana Center je bilo leta 1970 sistemiziranih 130 delovnih mest, zasedenih pa 71. S stališča javnega reda in miru je pomembno predvsem to, koliko miličnikov je v resnici v opazovalni službi na terenu. Vseh miličnikov je bilo 16, povprečno je bilo dnevno v opazovalni službi 5–6 miličnikov, na območju postaje milice pa je bilo 25 opazovalnih okolišev, ki bi zahtevali stalno navzočnost vsaj enega miličnika. Zato bi bilo treba za bolj učinkovito delo milice povečati število miličnikov. Čelik, Nekateri vidiki..., s. 362.

enem vrtu, če pa je vrt velik, učinkuje samo na delu vrta, v neposredni bližini strašila, na sosedov vrt že nima več učinka. Podobno majhen učinek ima tradicionalna avtomobilска policijska patrulja, ki se premika po soseski z majhno hitrostjo in »odganja« možne storilce samo tam, kjer jo lahko opazijo, ali če patrulja lahko opazi nje pri izvrševanju kaznivega dejanja. Pameten storilec opazuje, kje je patrulja in iz tega zanesljivo sklepa, kje istočasno ne more biti, zato je tam varen pri izvrševanju kaznivega dejanja. Očitno ni nobenega načina v organizaciji policijske patrulje, s katerim bi policija lahko ustvarila resničen vtis, da je povsod navzoča, kar naj bi preprečevalo kriminaliteto.

4. Dokaz, da policijska patrulja ne preprečuje kriminalitete, so priznanja anketiranih povratnikov s kriminalno kariero. 64% jih je priznalo, da sploh niso razmišljali o možnosti, da bo njihovo dejanje odkrito. To kaže, da tudi navzočnost policije ne zastrašuje tistih, ki se za dejanje trdno odločijo. Ti, ne glede na možnost, da bodo prijeti, izvršijo načrtovano dejanje.

5. Policijska patrulja je ves čas pripravljena odzvati se na poziv iz centrale. Vmesni čas, ko čaka na poziv, pa misli, da deluje »preventivno«. V resnici pa je to njen prosti čas. Zato je temeljno vprašanje, kaj dela patrulja v prostem času, ki naj bi pomenil »preventivo« kriminalitete.²²

V organizaciji policijske patrulje se je pokazala peš patrulja bolj uspešna od avtomobilske. Uveljavilo se je stališče, da je le peš patrulja prava patrulja.²³ Kmalu pa se je pokazalo, da je to poenostavljanje pogleda na »skupnostno policijo«. Če so policisti peš namesto v avtomobilu, ne da bi vedeli, kaj naj delajo, daje to še bolj videz »lene« policije. Prednost peš patrulje od tiste, v zaprtih policijskih avtomobilih naj bi bila, da zmanjšuje psihološke prepreke med policijo in ljudmi. Poleg tega peš patrulja lahko

²² V velikih mestih ZDA se za pomoč policiji organizirajo posebne patrulje prebivalcev soseske za nadzor naselja. Njihova naloga je opazovati naselja, ulice, hiše in o neznanih ljudeh v soseski poročati policiji, ki neznance legitimira, kar jih odvrne od kaznivih dejanj. To so učinkoviti in poceni programi za preprečevanje kriminalitete, Luirigio, Rosenbaum, s. 26.

²³ D., Neka zapažanja..., s. 77.

Ljudje zahtevajo policijsko peš patruljo, ne v avtomobilih. Mcconville, Shepherd, Watching Police..., s. 30.

Majhna korist od avtomobilске patrulje je preusmerila pozornost na peš patruljo. Vendar raziskave niso potrdile večje učinkovitosti peš patrulje v odkrivanju ali preprečevanju kriminalitete. Po doseđanjih izkušnjah nobena vrsta patrulje ne vpliva na kriminaliteteto, poveča pa občutek varnosti ljudi, ko vidijo policista. Reiner, The Politics..., s. 111.

opravi številne naloge, ki jim avtomobilска patrulja ni kos. Policist v peš patrulji ima več stika z ljudmi, je bolj gibljiv na ogroženih krajih in ima večjo avtoriteteto kot v avtomobilu, ker hodi peš kot ostali ljudje.²⁴

Namen vsake policijske patrulje je zastraševati in odvračati morebitne storilce od kriminalitete, prijemati prestopnike in se odzivati na klice ljudi. Da bi patrulja lahko s svojo navzočnostjo »odganjala« kriminalce, mora intelligentno načrtovati poti gibanja, da doseže vtis »vsenavzočnosti«, saj samo v tem primeru pomeni povečano tveganje za prijetje prestopnikov. Le redka kazniva dejanja so storjena na javnem kraju in le spretni storilci izvršujejo kazniva dejanja vpričo policijske patrulje. Verjetnost, da bo patrulja na kraju kaznivega dejanja, je odvisna od gostote in številnosti patrulj, od prostora, ki ga varuje patrulja in od hitrosti gibanja patrulje.²⁵

2. POLICIJSKO »SOCIALNO DELO«

Policija opravlja pretežno represivno vlogo, za katero je najbolje usposobljena. Vendar se policisti pri svojem delu srečujejo s številnimi socialnimi problemi, ki jih ni mogoče odlagati na kasnejši čas, zato morajo takoj nekaj ukreniti za njihovo reševanje, čeprav to ne spada po zakonu v pristojnost policije. Policisti se srečujejo s socialnimi problemi, ki jih ne znajo reševati in zanje tudi nimajo dovolj časa ob nujnem operativnem delu (ob umoru v družini je preveč operativnega dela, da bi policist tolažil družinske člane; s posiljeno žensko je preveč policijskega dela, da bi jo policist tolažil in ji pomagal v psihološkem šoku). Socialni problemi se pojavljajo tudi po koncu uradnih ur, ko socialni delavci zaklenejo pisarne, ponoči, med prazniki in ob dela prostih dnevih. Ljudje potrebujejo takojšnjo pomoč v kriznih položajih.

Prvič se je pojavila zamisel o »policijskem socialnem delu« na mednarodnem kongresu kriminologov v Parizu leta 1955, kjer so razpravljali o organizaciji »posebne socialne policije«, ki bi delovala ločeno od

²⁴ Eck, Spelman, Who Ya Gonna Call, s. 31.

Namesto avtomobila je za patruljo na določenih območjih bolj praktično kolo. Policist na kolesu je manj opazen, kolo mu omogoča večjo gibljivost, saj gre lahko »okrog vsakega vogala«. Ima pa nenehno radijsko povezavo z avtomobilsko patruljo. Thayer, Crime Reduction..., s. 49.

²⁵ Valkeneer, La patrouille , s. 259.

Motorizirana patrulja zmanjša čas odzivnosti na klice (RESPONSE TIME), vendar se s tem ne poveča verjetnost prijetja storilca kaznivega dejanja (APPREHENSION PROBABILITIES). Cahn et al., Police Field Studies, s. 214.

represivne policije zaradi sodelovanja s socialnimi službami.²⁶ S tem so priznali, da pomoč in svetovanje ljudem približuje policistovo vlogo vlogi socialnega delavca.²⁷ Današnje sodelovanje med policijo in socialnimi službami ni novost, iščejo se le nove strokovne podlage tega sodelovanja.

Policjsko socialno delo je »najtežja policistova vloga«,²⁸ ki jo opravlja nepoklicno in občasno, čeprav zanje ni dovolj usposobljen. To ne pomeni, da bi morali v prihodnje policiji odvzeti opravila, ki bodo vedno potrebna, temveč da bi jo morali usposabljati za reševanje problemov ljudi v stiski. Policia bi morala tej vlogi namenjati več pozornosti. Ker za to področje niso izdelane strokovne policijske metode in postopki, je policistova prostost odločanja velika, postopki pa so odvisni od njegove iznajdljivosti.²⁹ Pri opravljanju socialnega dela prihaja do nasprotja med represivno in socialno preventivno vlogo policijskega dela. Temeljno vprašanje je, koliko naj se policia poglablja v socialno delo, kdaj naj z njim začne in kdaj naj preneha. Policist ima na terenu stike s posamezniki in skupinami v položajih, ki so drugačni od tistih, za katere se je pripravljal v šoli kot »varuh reda in državnih interesov«. Pri socialnem delu policistu ne pomaga v šoli pridobljeno znanje in ne znanje zakonov. Policist je prisiljen o položajih razmišljati. Novi položaji pogosto vzbujajo pri policistu občutek nemoči, ne ve, kako bi ustrezno ukrepal in nudil socialno pomoč, ko se srečuje s prostitutkami, narkomanji, alkoholiki, potepuhni, berači, brezdomci, z duševno bolnimi in spolno iztirjenimi

²⁶ Lakčević, Osvrt na preventivno delovanje..., s. 98.

INTERPOL je v anketi ugotovil, da vse države omenjajo policijsko socialno delo, vanj pa uvrščajo raznovrstna opravila, od pomoči in svetovanja ljudem v stiski, do pomoči pri organizaciji krvodajalskih akcij. Treger, A Police-Social..., s. 290.

²⁷ Pečar, Socialnemu delu podobne dejavnosti..., s. 290.

Policjsko socialno delo je tista dejavnost, »ki jo varnostnik največkrat prostovoljno opravlja kot stranska človekoljubna opravila svojega poklica, katerih namen je čustveno-psihična, skratka nematerialna, pretežno enkratna pomoč ljudem v stiski, ne glede na to, ali to pomoč žele ali ne, ki pa je izkazana ob spoštovanju njihovega dostojanstva«. Prav tam, s. 293.

²⁸ Pečar, Delatnost službe javne bezbednosti..., s. 24.

²⁹ Schlanitz, Principles for Organising police crime..., s. 94. Primerjaj Holzer, Police productivity..., s. 463.

Raziskave kažejo, da praktični policijski delavec porabi 60% delovnega časa za posle, ki nimajo nič skupnega s kriminalitetom. Pečar, Delatnost službe javne..., s. 27.

Po oceni praktičnih delavcev v organih za notranje zadeve je pri obravnavanju otrok in mladoletnikov več kot 40% socialnega dela, pri delu z odraslimi pa nekaj manj. Pečar, Socialnemu delu podobne dejavnosti..., s. 303.

osebami, z možnimi samomorilci, z družinskim kriznim položaji, s pretepenimi in trpičenimi otroki in ženami. Nosilci teh pojavov so pogosto ljudje iz subkulture, katerih vrednostni sistem je drugačen od policistovega, zato prihaja pri reševanju položajev z njimi v spor, saj opazuje stvari s svojimi očmi in v okviru svojih moralnih vrednot. Ljudje pričakujejo od njega razumevanje, spoštanje svojih državljanskih pravic, stvarno in zrelo presojo pri odločanju in ravnanju. Pri tem mora imeti policist poleg znanja tudi osebnostne lastnosti za delo z ljudmi (zrelost, čustveno uravnovešenost, samozaupanje, iniciativnost, odgovornost, sposobnost komunikacije, objektivnost, nadzor nad pred sodki, poklicno znanje in poštenost).³⁰

V vsakem družbenem sistemu je del ljudi na družbenem dnu. Te osebe so pogosto predmet različnih policijskih obravnav, ker motijo javni red in mir. Tudi če ne storijo nič nezakonitega, pritegujejo pozornost javnosti in ustvarjajo podobo malomarne policije in države. Prebivalci kličejo policijo, naj prežene moteče ljudi, ker se bojijo stopiti na ulico ali v park. Novinarji kličejo policijo, naj kaj stori za ljudi, ki »motijo estetski videz mesta«. Čeprav povzročajo ljudje, ki »živijo na cesti« (»STREET PEOPLE«) številne težave, ima policija malo možnosti storiti zanje kaj koristnega. Zato je naloga policije, da javnost obvešča o svoji ne-pristojnosti za reševanje socialnih problemov teh ljudi.³¹ Javnost težko razume, da jih policija lahko »aretira«, vendar nima z njimi kaj početi, saj so domovi za brezdomce redki.³²

Policija ni edina odgovorna za ljudi »na cesti«. Zato se je v mnogih državah pri reševanju socialnih problemov že uveljavilo sodelovanje policije s socialno in zdravstveno službo (POLICE-SOCIAL SERVICE COOPERATION MODEL).³³ Socialni de-

³⁰ Badalamente et alias, s. 441.

³¹ Kalifornija je razglasila kot protiustaven odlok, »da je spanje v parkih prepovedano, saj ljudi ni mogoče odstraniti s ceste samo zato, ker niso komu všeč njihovi obrazi ali obleka, ali ker se nedostojno vedejo«. Finn, Dealing with..., s. 47.

³² Ko se v Philadelphia temperatura spusti pod minus 10°C, policija »spravi« brezdomce v ustrezne zavode, kjer imajo vsaj začasno streho nad glavo. Prav tam, s. 47.

³³ V Philadelphia spremljata policista na patrulji socialni delavec in psihiater. Če najdejo »izgubljene« in duševno bolne ljudi, jih odpeljejo v rehabilitacijski center zaradi svetovanja, zdravljenja, nastanitve in materialne pomoči. V zapor odpelje policija samo nasilne in nevarne osebe. S takim delom so dosegli, da se brezdomci ne bojijo policije in se sami zatekajo k njej po pomoč. Prav tam, s. 49.

Na predlog policije so v številnih mestih v ZDA prostovoljne organizacije ustanovile domove za alko-

lavec pozna svoje delovno območje, zato lahko policiji svetuje pri reševanju problemov »ljudi na cesti«. Ena izmed oblik sodelovanja je 24-urna telefonska povezava med policijo in socialnim delavcem.³⁴

V Nemčiji so ugotovili problematične odnose med policisti in socialnimi delavci. Socialni delavci se bojijo policije, do nje imajo pred sodke in čutijo nasprotja med nalogami obeh služb. Zaradi neusklajenosti ciljev, namenov, postopkov in različnosti interesov so nastale velike težave pri vzpostavljanju skupne socialno-policjske preventive. Socialni delavci in policisti so malo vedeli drug o drugem in o organizaciji, nalogah in metodah dela služb. Policia premalo pozna socialne in psihološke probleme oseb, s katerimi ima opravka, zato bi morala, kadar začuti nemoč, poiskati pomoč socialnih delavcev. Ne glede na sodelovanje med službami, se policia ne bo mogla nikoli popolnoma izogniti socialnemu delu, ker se bodo ljudje vedno obračali k njej po pomoč.³⁵ Po daljšem času so se v Nemčiji izoblikovala naslednja načela za policijsko socialno delo:

— potrebno je dodatno usposabljanje policistov za socialno delo;

— socialni delavci bi morali biti dosegljivi tudi ponoči in med dela prostimi dnevi;

— ker zaposlovanje socialnih delavcev v policiji povzroča številne konflikte, se namesto zaposlovanja socialnih delavcev priporoča, naj policia socialne primere čim prej izroči socialnim delavcem;

— socialni delavec ne sme postati podaljšana roka policije, polictist pa ne podaljšana roka socialnega dela. Sodelovanje med policijo in socialnim delom temelji na dogovoru o ločenih področjih dela. Ob dobrem sodelovanju mine le nekaj minut od trenutka, ko polictist pokliče socialnega delavca, do časa, ko pride ta k ljudem zaradi reševanja kriznih položajev;

— za sodelovanje med policijem in socialnim delavcem ni vnaprej določenih shem, zato se je treba

holike, narkomane, brezdomce. S temi domovi policia nenehno sodeluje. Isto,⁴⁹

V nekaterih državah ZDA namesto policije pobira pijance po cestah reševalna služba iztreznitvenih postaj. Policia pijancev ne predlaga v kaznovanje, ker kaznenični ne koristi človeku, ki je odvisen od alkohola. Reiter, s. 44.

Namestitev v iztreznitveno postajo je cenejša kot oddaja v zapor. Finn, Sullivan, Police response..., s. 3.

³⁴ Silverman, A Model for Police-Social..., s. 54.

³⁵ Prav tam, s. 15.

V Hannovru je bil leta 1979 uveden poskusni program načrtnega preventivnega sodelovanja policije in socialne službe. Wagner, Zusamenarbeit zwischen..., s. 106.

V Hannovru so preiskusili model policijskega socialnega dela (MODEL SOCIAL WORK IN THE POLICE) tako, da so na policiji zaposlili 6 socialnih delavcev, ki so dve leti zbirali podatke o možnem sodelovanju. Schwind et al., Prevention..., s. 17.

nenehno dogovarjati o oblikah sodelovanja. Ob sodelovanju se ustvari medsebojno zaupanje in občutek koristnosti skupnega dela, saj bo vedno dovolj dela za oboje, za policiste in za socialne delavce.³⁶

Poleg priložnostnega sodelovanja med policijo in socialno službo so začeli v ZDA kmalu ustanavljati posebne policijske socialne službe (POLICE SOCIAL SERVICES).³⁷ Poskus s policijskim socialnim delom (POLICE SOCIAL WORK) je opravila Fakulteta za socialno delo v Chicagu leta 1970, ko je na vsako policijsko postajo namestila po dva socialna delavca, ki sta tam tedensko opravila 24 delovnih ur.³⁸ Sprva je bil »ogenj v stehi«. Kmalu pa so se medsebojni odnosi uredili in nastal je nov model sodelovanja med policijo in socialnimi delavci (THE POLICE-SOCIAL WORK TEAM MODEL) pri reševanju socialnih problemov. Iz sodelovanja se je razvila nova poklicna etika in oblikovali so se novi pristopi v delovanju obeh služb. Pred tem ni nihče verjel, da lahko kdo, ki ni polictist, prodre v skrivnost policijskega dela. To se je uresničilo, ko je policia sprejela socialne delavce za »svoje«.³⁹ Spoznali so, da je vsaka služba odgovorna za svoje področje, za mejna področja pa je potrebno dogovarjanje. S tem je bila ovržena domneva, da si načela socialnega in policijskega dela nasprotujejo.⁴⁰ Ugotovili so, da policia lahko nudi socialnemu delavcu koristne podatke o družinah, kar je pomembno za zgodnjie obravnavanje otrok in mladoletnikov, socialni delavec pa lahko nudi policiji koristne podatke o družinah in motenih posameznikih. Pred začetkom sodelovanja so socialni delavci odklanjali stike s policijo. Polictisti so imeli negativna stališča do socialnih delavcev (imenovali so jih »dobrodelenze«, »psihoanalitike«, »dolgolasce«, »liberalce«, »razdeljevalce denarja«). Večina policirov ni vedela, kakšne socialne službe so na območju policijske postaje in kaj delajo socialni delavci. Po nekaj-

³⁶ Prav tam, s. 18.

³⁷ Leta 1970 so v mestu Wheaton (Illinois, ZDA) ustanovili prvi oddelok policijske socialne službe (THE WHEATON POLICE SOCIAL SERVICE UNIT). Ko policia na terenu naleti na osebo, ki potrebuje socialno pomoč, pokliče policijskega socialnega delavca (POLICE SOCIAL WORKER). Policia je ugotovila, da se je namestitev stalnega socialnega delavca na policijski postaji odlično obnesla. McKenna, et al., Police Social..., s. 38.

Izkupnje z organizacijo socialnega dela na policiji v Chicagu so pokazale, da je treba natančno ločiti področje dela policije in socialnega delavca. Schwind et al., Prevention..., s. 16.

³⁸ Treger, Breakthrough in Preventive..., s. 54.

³⁹ Treger, Guidpost for Community..., s. 5.

⁴⁰ Treger, Breakthrough in Preventive..., s. 55.

mesečnem skupnem delu so policisti in socialni delavci ugotovili, da lahko sodelujejo in dopolnjujejo drug drugega.⁴¹

3. SKLEPNO RAZMIŠLJANJE

Doslej so številni poskusi v ZDA pokazali majhen učinek preprečevanja kriminalitete s policijsko patruljo. S tem pa je postala vprašljiva tudi sama preprečevalna vloga policije. To ne pomeni, da policijska patrulja ni koristna. Kot korist se šteje zlasti hitrejše odzivanje na klice ljudi.⁴² Klasična policijska teorija, da policijska patrulja s svojo vidnostjo odganja prestopnike, ni dokazana, saj ni neposrednega merila za merjenje učinka vidnosti patrulje na potencialne storilce kaznivih dejanj. Zato danes prevladuje stališče o majhni zastraševalni in preprečevalni vlogi policijske patrulje.⁴³ Ekonomski kriza v ZDA sili policijo v izboljšanje organizacije delovanja in v novo strategijo v uporabi patrulje. Policia skuša doseči večjo učinkovitost (produktivnost) z uporabo »usmerjenih zastraševalnih patrulj« (DIRECTED DETERRENT PATROLES) in z uporabo prostovoljcev.⁴⁴ Predpogoj za učinkovito usmerjanje patrulje je poprejšnja natančna prostorska analiza kriminalitete, kar je podlaga za načrt gibanja patrulje v času in prostoru z

⁴¹ Treger, A Police-Social..., s. 287.

⁴² Valkeneer, La patrouille..., s. 267.

⁴³ Ko so v New Yorku povečali število in vidnost patrulj, so se prestopniki preselili na sosednje nevarovanje območje. Prestopniki se hitro prilagodijo (aklimatizirajo) na nove razmere. Valkeneer, La patrouille..., s. 262.

⁴⁴ Za cestne patrulje si policija pomaga s prostovoljci (TOWN COMMUNITY WATCH PROGRAM), ki jim določi naloge, čas in kraj dela po posebnem načrtu. Z znanstveno organizacijo dela doseže zmanjšanje kriminalitete z majhnimi naporji in z istim številom policistov. Joyce, Street patrols..., s. 42.

Policijska postaja Morton Grove Police je leta 1977 organizirala voznike avtomobilov za prostovoljno pomoč policiji (MOBILE EYE PATROLES). Vsak prostovoljec ima svoj teren in po radiu poroča policiji, ko opazi kaj nenavadnega na svojem območju. Prostovoljec opravi mesečno 9 ur v avtomobilski ali peš patrulji. Rossier, Jones, The Morton..., s. 36.

Na nalogah splošne in specjalne patrulje na javnih krajih glej Schlanitz, The Role of Police..., s. 90.

V Berlinu so ljudje zahtevali »več policije na ulicah in okoli svojih stanovanj«. Zato so leta 1974 območje mesta razdelili na sektorje, glede na gostoto prebivalstva in prijavljeno kriminaliteto. Vsak policist je dobil območje od 0,1–2 km². Policist pozna vse prebivalce in njega vsi poznajo. Ko vstopi v gostišče, ga natakarji obvestijo o tujcih, ki zahajajo v gostišče. Bolj nadzoruje svoje območje, manj je kriminalitete in manj dela ima. Brown, Neighborhood Policing..., s. 30.

določeno zasedbo in opremo. S tem se bolje izkoristi čas patrulje in doseže večji zastraševalni učinek na določenih krajih. Tako je ves čas patrulje izpoljen in ni nekoristnega čakanja na klice kot pri klasični patrulji. Produktivnost patrulje (PATROLE PRODUCTIVITY) je najbolj odvisna od učinkovite organizacije časa.⁴⁵ V tej zvezi se govori o matematičnem modelu organizacije patrulje.⁴⁶

Predpisi za delo slovenske policije določajo, da sta »opazovanje in patruljiranje temeljni oblici neposrednega preventivnega delovanja organov za notranje zadeve pri preprečevanju kaznivih dejanj in prekrškov ter drugih družbeno negativnih dejanj in pojavov«.⁴⁷ »Pooblašcene uradne osebe z opazovanjem in patruljiranjem kot osnovnima, neposrednima in preventivnima oblikama dejavnosti z navzočnostjo, spremjanjem, nadzorovanjem, legitimiranjem in drugimi metodami dela, preprečujejo kazniva dejanja in prekrške ter druga negativna dejanja in pojave ter odkrivajo kazniva dejanja in prekrške, prijemajo njihove storilce, vzpostavljajo javni red in mir, če je bil kršen...«⁴⁸ »Pred nastopom opazovanja oziroma patruljiranja se morajo pooblašcene uradne osebe osebno seznaniti z aktualnimi dogajanji na območju, kjer bodo opravljalne opazovanje in patruljiranje...«⁴⁹ Med opazovanjem in patruljiranjem se morajo »muditi tam, kjer je njihova navzočnost najbolj potrebna, zlasti pa morajo biti na kraju, kjer so kazniva dejanja, kršitve javnega reda in miru ter druga družbeno škodljiva dejanja in pojavi najpogosteji«.⁵⁰

Iz prikazanih določil slovenskih predpisov o organizaciji in delovanju patruljne službe sklepamo, da so upoštevana vsa teoretična in praktična spoznanja o organizaciji policijske preventivne patrulje. Vendar številnih napotil iz predpisov enostavno ni mogoče upoštevati v praksi. Razlog je v pomanjkanju raziskav o pojavu (fenomenologiji) kriminalitete, kar bi šele lahko povečalo učinek »mehanične preventive«, ki jo predstavlja policijska patrulja. Pri tem se zavedamo, ne le, da je znanja o vzročnosti (etiologiji) kriminalitete še dosti premalo za učinkovitejše preprečevanje kriminalitete, temveč tudi, da policija nikoli ne bo mogla svoje dejavnosti preusmeriti pretežno v preventivo, tudi če

⁴⁵ Guidone, Gervasio, Directed..., s. 36.

⁴⁶ Valkeneer, La patrouille..., s. 256.

⁴⁷ 142. člen pravil za opravljanje pooblastil pooblaščenih...

⁴⁸ 143. člen pravil za opravljanje pooblastil pooblaščenih...

⁴⁹ 145. člen pravil za opravljanje pooblastil pooblaščenih...

⁵⁰ 1. in 2. odst. 146. člena pravil za opravljanje pooblastil...

bi bilo več znanja o reševanju socialnih problemov, ki neposredno ali posredno povzročajo kriminaliteto. Poleg policije se še številne druge službe danes ukvarjajo s preventivo kriminalitev. Pri tem pa je malo znanega, kakšni so njihovi cilji, kakšne metode in postopke uporabljajo ter kam je usmerjeno njihovo delovanje. Pri tem zavestno opuščamo vsako misel, da bi bilo mogoče ovrednotiti uspeh njihovega dela, pa najsiti gre pri tem za učinek primarne, sekundarne ali terciarne prevencije kriminalitev. Če bi se resničnost kaj ravnala po spredaj navedenih slovenskih predpisih o vlogi preventivne policijske patrulje, kriminalitev že ne bi več bilo (in policija bi ostala brez dela). Očitno je možnim storilcem kaznivih dejanj malo mar, kakšne naloge ima policijska preventivna patrulja. Očitno kriminaliteta živi svoje življenje, ki ga policija, ob najbolj ugodnih razmerah za svoje delo, lahko le nekoliko vznemiri, preprečiti ga pa ne more. To spoznanje ne pomeni, naj policija opusti sedanja prizadevanja za preprečevanje kriminalitev. Nasprotno, spoznanja so lahko spodbuda za nova prizadevanja in boljšo organizacijo celovitega dela policije in ne le preventivne, saj je ta le del njenih nalog.

Po dosedanjih spoznanjih policijska patrulja, ne glede na znanstvenost, matematičnost in načrtost delovanja, ne more zmanjšati kriminalitev. Vidna patrulja naj bi dajala vtis navzočnosti policije na kriminogenih in viktimogenih krajih, zato naj bi hitro menjavanje njenega položaja zmanjšalo priložnost za kriminaliteto. V resnici je težko pričakovati, da bi lahko kakršnakoli policijska dejavnost preprečevala kriminaliteto možnih prestopnikov z vplivanjem na njihovo pripravljenost storiti kaznivo dejanje. Policijska patrulja lahko deluje »preprečevalno« le na ozkem »branjem« prostoru, izven dosega »oči policije« pa ne učinkuje. Zato je dejanski preprečevalni doseg policijske patrulje dosti manjši kot se pričakuje. Majhen preventivni učinek policijske patrulje je posledica dejstva, da danes še ni znano, po kakšnih zapletenih poteh se ljudje »odločajo« za kazniva dejanja (prehod na dejanje): ali je pri tem odločilen **namen** (kriminalna motivacija) ali sama **priložnost** za dejanje (kriminološka teorija o pomanjkanju nadzora in rutinski dejavnosti). Očitno brez kriminalnega namena tudi sama priložnost ali odsotnost (policijskega) nadzora ne pripelje v kaznivo dejanje. Policijska patrulja ne more vplivati na namene morebitnih prestopnikov, lahko jim otežuje samo priložnost za izvrševanje nameravanih kaznivih dejanj in jih prežene na drugo, manj varovano območje. Če je policist na enem kraju, ne more biti hkrati nikjer drugje. Tudi sicer lahko preprečuje kazniva dejanja le v svoji ne-

posredni bližini (kolikor daleč vidi in sliši). Le v tem smislu policijska patrulja lahko preprečuje kriminaliteto. Očitno, število možnih storilcev, ki imajo namen in priložnost za storitev kaznivega dejanja, močno presega število policijskih patrulj, tudi če bi vsi policiisti bili določeni samo v patruljno službo. Policijska patrulja ne more ustvariti vtisa vsenavzočnosti in zato je nestvarno pričakovati, da lahko preprečuje kriminaliteto tam, kjer je ni. Samo s policijskimi patruljami ni mogoče zmanjšati kriminalitev. Policijska patrulja se mora odločiti, ali bo čuvala možne žrtve pred kriminaliteto ali bo preprečevala kriminaliteto morebitnih storilcev. Vsa umetnost preprečevanja je, kako preprečiti »srečanje« morebitnega storilca z možno žrtvijo. O teh nujnih udeležencih v kriminaliteti je danes znanega več kot zmore uporabiti policijska praksa.

Policijsko preprečevanje kriminalitev in organizacija patrulj temeljita na domnevi, da je mogoče predvideti, kdo bo storil nevarno kaznivo dejanje in da mu policija s svojimi metodami to lahko prepreči. Vendar danes kriminološka stroka še ne daje opore za napovedovanje kriminalitev. Čeprav si v številnih državah prizadevajo za preprečevanje kriminalitev z najsodobnejšimi metodami, ne dosegajo zelenega uspeha. Zato je treba sprejeti določeno stopnjo kriminalitete kot pričakovani in normalen »produkt« družbenega življenja. Danes ne vemo, kaj pospešuje in ne kaj zavira kriminal, pa tudi metode boja s kriminaliteto so še neizdelane in bolj naključne kot načrtne in strokovno utemeljene. Zato bo na področju preprečevanja in obravnavanja kriminalitev mogoče storiti kaj bolj učinkovitega šele, ko bo napredovala znanost o kriminaliteti. Zato je prva zahteva znanstveno raziskovanje kriminalitev in prenos spoznanj v policijsko delo. Prav zato je treba tudi v policiji spodbujati pospešeno in poglobljeno raziskovanje kriminalitev in povratništva ter povečati skrb za strokovno usposabljanje policistov. Usposabljanje je treba bolj povezati z usposabljanjem drugih delavcev, ki sodelujejo v obravnavanju tega družbenega pojava.

Danes je še malo znanega o vplivu fizičnih lastnosti prostora (temačnost, nenadzor) na kriminalitetu, kaj privlači prestopnike na določen prostor, kako vplivajo značilnosti ljudi (potniki na železniških in avtobusnih postajah) in določen čas (predpraznični nakupi, manjša pazljivost ljudi, pripravljenost na zatravljanje, nošenje večjih količin denarja) na pojavljanje kriminalitev. Poznavanje prostora olajšuje načrtovanje nadzora, gostote in opreme patrulj. Znanje o območju ter prostorsko (računalniško) proučevanje kriminalitet, omogočata razumnejše delovanje, pravočasno in ustrezno odzivanje in

pričakovanje pojava predno nastane, organizacijo dela, razpored oseb na delo in ustrezno opremljanje patrulj zaradi »pokrivanja« prostora ter gospodarnejo rabo skromnih sredstev. Sodobna tehnologija močno olajšuje nadzor prostora. Predpogoj pa je izobraževanje policistov za smotorno organizacijo dela. Policist se mora učiti sklepanja, predvidevanja, poznati mora sociologijo, socialno psihologijo, komunikologijo, kriminologijo, penologijo, viktimalogijo.

Sodobna policija se veliko ukvarja s storilcem, nič ali dosti premalo pa z žrtvijo, čeprav so negativne izkušnje žrtev dragocene za policijo, ki na tej podlagi iz znanih dogodkov sklepa na prihodnje, kje se bo kaj zgodilo ob določenih položajih ter ob srečanju storilca in žrtve. Za policijo je najpomembnejše predvideti, kje nastajajo načrti za kazniva dejanja in od kod odhajajo storilci na »kriminalni pohod«. Za policijo je pomembno poznavanje svojega območja, ljudi, ki na njem živijo in tistih, ki nanj prihajajo ter razlogov za prihajanje ljudi na območje. Vse to prispeva k načrtovanju dela in taktičnih operativnih ukrepov ob določenem času na določenem kraju. Ne glede na učinek svojega dela, mora biti policija tam, kjer so njene storitve ljudem najbolj potrebne.

— — —

Doslej so večino (ali vse) prispevkov o »policijskem socialnem delu« napisali policijski delavci. Tako kot se danes enostavno govoriti o »policijskem socialnem delu«, bi se z enako pravico lahko govorilo o policijskem zdravstvenem, pedagoškem, prevzgojnem ali kakšnem drugem delu. »Policijsko socialno delo« ima dve pomembni posledici: ali s tem policija pridobi na ugledu in samopodobi ali pa socialno delo izgubi na ugledu in samopodobi, če lahko vsak policist opravlja poleg svoje osnovne vloge še nekoliko socialnega dela. Noben socialni delavec ne bo trdil, da preiskuje kazniva dejanja ali zdravi bolnike, zato je treba tudi policistom odsvetovati, naj za svoje delo ne uporablajo izraza »socialno delo«. Kot kaže, se je prijaznost in človeški odnos policista prezgodaj in neupravičeno poimenoval s »policijskim socialnim delom«. Danes v ZDA in v Nemčiji govorijo o »policijskem socialnem delu« samo tedaj, kadar tako delo opravlja šolani socialni delavci, ki so zaposleni v policiji (tudi v slovenski policiji so bili pred dolgimi leti socialni delavci redno zaposleni).

Iz dosedanjih tujih izkušenj sledi, da ni pripo-ročljivo zaposlovati socialnih delavcev v policiji, priporoča pa se tesno sodelovanje med službami in

medsebojno obveščanje v določenih posebnih primerih. S tem vsak poklicni delavec opravlja svoje delo, sodelovanje z drugo stroko pa lahko izboljša kakovost policijskega in socialnega dela, od česar imata korist obe službi in ljudje, v katerih korist se delo opravlja.

Policisti in socialni delavci se pri svojem delu nenehno srečujejo z ljudmi z »družbenega dna«, zato policija najbolj občuti vso družbeno bedo teh ljudi. Policist potrebuje široko znanje o človeku. Šele tedaj bo lahko nestraten: ne sme imeti rad države, ki povzroča bedo ljudi in ne sme Sovražiti nosilev različnih socialno-patoloških pojavov. Policist nikomur ne more spremeniti njegove socialne vloge. Lahko to vlogo le razume in lajša težave, kolikor more in zna.

Namen socialnega dela ni odpravljanje kriminalitete, temveč pomoč človeku, ki jo potrebuje. Socialno delo je v vsaki družbeni strukturi izraz državne moči. Socialni delavec vedno dela v imenu in za korist vladajoče skupine, saj mu država (vlada) daje moč in denar. Njegov namen je le omiliti družbené probleme, ne pa jih odpravljati. Socialno delo je vedno prežeto s »psihoanalitičnim« mišljenjem, da je z osebo, ki je v stiski, nekaj narobe in da zato potrebuje pomoč. Osnovna naloga socialnega delavca je vplivati na človeka, naj spremeni vedenje, ki je označeno kot problematično. V resnici pa socialni delavci ne bi smeli igrati vloge pomirjevalcev in »agentov« družbenega nadzorstva zaradi ohranjanja veljavnega družbenega sistema. Večina socialnega dela ne prinaša ljudem sreče in zadovoljstva, še najmanj to velja za socialno delo v kazenskem pravosodju.

Zdi se, da je poglavito vprašanje, ali naj socialni delavec zasleduje osebne (personalistične) cilje obravnavancev ali instrumentalne (državne) cilje nadzora nad problematičnimi osebami, čeprav se nadzor opravlja s »socialno pomočjo«. Socialno delo je večinoma še vedno izraz državnega modela socialne pomoči. Podlaga socialnega dela je misel, da socialni delavec »ve, kaj je treba storiti« za odpravo socialnih problemov. Socialni delavci pogosto nastopajo kot nadzorovalci ljudi. Temeljna naloga nadzorovanja je vplivanje na človekovo vedenje. Socialni delavci si prizadevajo, da bi se ljudje vedli skladno z vedenjem, ki je v družbi zaželeno in od katerega so se nekateri oddaljili. Moralna obveza socialnih delavcev bi bila, da najprej preverijo vrednote, ki jih postavlja družba za cilj človekovega življenja.

LITERATURA:

- ANŽIČ, A.: Razmišljanja o oblikah nadzora nad policijo v Republiki Sloveniji. *Varnost*, Ljubljana 11/1992/1—2, s. 15—61.
- AUTEN, J. H.: Crime Prevention and Police Patrol. *The Police Chief*. Gaithersburg 48/1981/8, s. 60—67.
- BADALAMENTE, R. V. et al.: Training Police For Their Social Role. *Journal of Police Science and Administration*, Gaithersburg 1/1973/4, s. 440—453.
- BOTTOMS, A. E., WILES, P.: Crime and housing policy: a framework for crime prevention analysis. V: *Communities and Crime Reduction*. Home Office Research and Planning Unit, Her Majestys Stationery Office, London 1988, s. 84—98.
- BROWN, J.: Neighborhood Policing in West Berlin. *Police Studies*, New York 5/1983/4, s. 29—32.
- BUTLER, A.: Police training for the 1990s: the division commander's perspective. V: *New Directions in Police Training*. Edited by Peter Southgate. Home office Research and Planning Unit, Her Majestys Stationery Office, London 1988, s. 83—99.
- CAHN, M. F. et al.: *Police Field Studies*. U. S. Department of Justice. National Institut of Law Enforcement and Criminal Justice, Washington 1979, s. 205—236.
- COMMUNITY Policing in Seattle: A Model Partnership Between Citizens and Police.** U. S. Department of Justice. National Institut of Justice. Research in Brief. Washington, avgust 1992, s. 1—12.
- ČAS, T.: Konflikti med miličniki in občani ter nekatere značilnosti odnosov med milico in javnostjo. *Varnost*, Ljubljana, izredna številka, maj 1989: Zbornik strokovno znanstvenih razprav, s. 90—104.
- ČAS, T.: Analiza dela postaj in oddelkov milice s splošnim delovnim področjem. *Zbornik znanstvenih razprav*. Višja šola za notranje zadeve, Ljubljana 1991, s. 107—121.
- ČAS, T.: Izvajanje policijskih pooblastil in njegove posledice. *Varnost*, Ljubljana, 11/1991/1, s. 32—60.
- ČELIK, P.: Nekateri vidiki javnega reda in miru na območju Postaje milice Ljubljana-Center. *Varnost*, Ljubljana 20/1971/7—8, s. 358—363.
- ČERV, Z.: Izvedba varnostne akcije v romskih naseljih v občini Novo mesto. *Varnost*, Ljubljana 11/1992/1—2, s. 140—148.
- D. L.: Neka zapažanja o radu patrole milicije. **13. maj**. Beograd 32/1979/1, s. 76—78.
- DAVIDSON, N., LOCKE, T.: Local area profiles of crimes. Neighbourhood crime patterns in context. V: *Crime, Policing and Place. Essays in environmental criminology*. Edited by David J. Evans, Nicholas R. Fyfe and David T. Herbert. Routledge, London and New York 1992, s. 60—72.
- DVORŠEK, A.: Nekatere tuje izkušnje na področju preprečevanja kriminalitet s poudarkom na delu organov za notranje zadeve. *Varnost*, Ljubljana izredna številka maj 1989: Zbornik strokovno znanstvenih razprav, s. 105—115.
- ECK, J. E., SPELMAN, W.: Who Ya Gonna Call? The Police as Problem-Busters. Basic Requirements, and Threshold Questions. *Crime and Delinquency*, New York 33/1987/1, s. 31—52.
- FIN, P. E., SULLIVAN, M.: *Police Response to Special Populations*, Research in Action, Washington, National Institut of Justice 1988/1, s. 1—6.
- FINN, P. E.: Dealing with Street People: The Social Service System Can Help. *The Police Chief*, Gaithersburg 40/1988/2, s. 47—51.
- GOLDSTEIN, H.: *Problem-Oriented Policing*, McGraw Hill, Inc., New York 1990, 206 s.
- GOLDSTEIN, H.: Toward Community-Oriented policing: Potential, Basic Requirements, and Threshold Questions, *Crime and Delinquency*, New York 33/1987/1, s. 6—30.
- GUIDONE, P. F., GERVASIO, J.: Directed Deterrent Patrol. The Small Departments Approach. *The Police Chief*, Washington 45/1978/2, s. 35—37.
- HOLZER, M.: Police Productivity: A Conceptual Framework For Measurement and Improvement. *Journal of Police Science and Administration*, Gaithersburg 1/1973/4, s. 459—467.
- JOYCE, P. J.: Street Patrol Does Work. *The Police Chief*, Gaithersburg 50/1983/12, s. 42—43, 46.
- KARDELJ, J.: Vloga policije pri preprečevanju kriminalitete. *Varnost — Strokovni bilten*, Ljubljana 11/1992/3, s. 201—219.
- LADANYI, J.: Where criminals live. A study of Budapest. V: *Crime, Policing and Place. Essays in environmental criminology*. Edited by David J. Evans, Nicholas R. Fyfe and David T. Herbert. Routledge, London and New York 1992, s. 95—108.
- LAKČEVIĆ, D.: Osvrt na preventivno delovanje nekih stranih policija u suzbijanju kriminaliteta. **13. maj**. Beograd 41/1988/4, s. 94—98.
- LAKČEVIĆ, D.: Preventivna delatnost organa unutrašnjih poslova. **13. maj**. Beograd 41/1988/2, s. 69—72.
- LURIGIO, A. J., ROSENBAUM, D. P.: Evaluation Research in Community Crime Prevention. V: *Community Crime Prevention, Does It Work?* Editor Dennis, P. Rosenbaum, Sge Publications Beverly Hills 1986, s. 19—44.
- MCCONVILLE, M., SHEPHERD, D.: *Watching Police, Watching Communities*. Routledge, London, New York 1992, 271.
- MCKENNA J. S. et al.: Police Social Services. The First Decade. *The Police Chief*, Washington 47/1980/7, s. 38—43.
- MEESE, E.: *Community Policing and the Police Officer. Perspectives on Policing*. U. S. Department of Justice. National Institut of Justice, Washington, 1993/15, s. —1—11 s.
- MOŽNOSTI omejevanja nevarnega povratništva s policijskim in socialnovarstvenim (preventivnim) nadzorom.** Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti v Ljubljani. Ljubljana 1993.
- NEPOTE, J.: The Role and Future of the Police in the Field of Crime Prevention. V: *Police Programs for Preventing Crime and Delinquency*. Edited by Dan G. Pursuit et alias, Charles C. Thomas Publisher, Springfield, Illinois 1972, s. 60—78.
- PEČAR, J.: Socialnopatološka ekologija in služba javne varnosti. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, Ljubljana 23/1972/2, s. 81—90.
- PEČAR, J.: Delatnost službe javne bezbednosti koji je nalik na socijalni rad. **13. maj**, Beograd 28/1975/3, s. 19—23.
- PEČAR, J.: Socialnemu delu podobne dejavnosti v službah javne varnosti. *Teorija in praksa*, Ljubljana 11/1974/3, s. 289—305.

- PORRA, P.: Justice et déontologie policière. **Revue pénitentiaire et de droit pénal**, Paris 115/1991/3—4, s. 197—208.
- POVRATNIŠTVO v Sloveniji**. Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti v Ljubljani, Ljubljani 1981, 128 s.
- PRAVILA za opravljanje pooblastil poblaščenih uradnih oseb organov za notranje zadeve SR Slovenije**, Ur. l. SRS, št. 44/88.
- RAYNOR, P.: **Social Work, Justice and Control**. Basic Blackwell, Oxford, New York, 1985, 220 s.
- REINER, R.: **The Politics of the Police**. Wheatsheaf Books Sussex, St. Martins Press, New York 1985, 258 s.
- REINER, L. Civil Detoxification in Los Angeles. Law Enforcement and the Community's Problem with the Public Inebriate. **The Police Chief**, Gaithersburg 48/1981/1, s. 44—45.
- ROSSIER, G. R., JONES, R. J.: The Morton Grove Police »Mobile Eye Patrol«. **The Police Chief**, Gaithersburg 45/1978/3, s. 36—37.
- ROUSE, J. J.: Odnos izmedju prisutnosti policije i suzbijanja zločina. (Iz angleščine prevedla Kovačević Rada). **Izbor članaka iz stranih časopisa**, Zagreb 26/1986/1, s. 36—44.
- SCHACK, S. et al.: Improving Patrol Productivity. **International Criminal Police Review**. Paris, 34/1979/331, s. 218—235.
- SCHLANITZ, E.: Principles for Organising Police Crime Prevention Activities. **International Criminal Police Review**, Paris 33/1978/317, s. 94—110.
- SCHLANITZ, E.: The Role of the Police in Terms of their Crime Prevention and Social Welfare Activities. **International Criminal Police Review**, Saint Cloud 31/1976/297, s. 86—97; 31/1976/298, s. 119—129.
- SCHWIND, H. D. et al.: Prevention Program Police/Social Workers (PPS): A Model-Project in the Lower Saxony Department of Justice, Hannover, Federal Republic of Germany. **Police Studies**, New York 3/1980/2, s. 15—20.
- SHERRY, Sylvester: Crime, Prevention and Criminal Justice: In Search of a Silver Bullet. V: **Policies to Prevent Crime**: Neighborhood Family and Employment Strategies. Special Editor Lynn, A. Curtis. The Annals of the American Academy of Political and Social Science. Sage Publications Newbury Park Beverly Hills, London 1987, 1987/494, s. 119—128.
- SILVERMAN, S. B., SILVERMAN, H.: A Model for Police-Social Service Cooperation. V: **Police Programs for Preventing Crime and Delinquency**. Edited by Dan G. Pursuit et alias, Charles C. Thomas Publisher, Springfield, Illinois 1972, s. 52—57.
- SOLAR, P.: Organizacija in problemi na področju javne varnosti, **Varnost**, Ljubljana, 12/1992/3, s. 153—161.
- STUMPER, A.: Prevencija — pastorče policijskog rada. Prevod iz nemščine Irena Križnik. **Izbor**, Zagreb 27/1987/1—2, s. 21—26.
- ŠUBIC, Miran: Nova organiziranost slovenske policije na Gorenjskem. **Dnevnik** 14. 1. 1993.
- THAYER, C., RUSH, G.: Crime Reduction: The Tustin Experience. **The Police Chief**, Gaithesbourg 50/1983/12, s. 47—49.
- TREGER, H.: Breakthrough in Preventive Corrections: A Police-Social Work Team Model. **Federal Probation**, Washington 36/1972/4, s. 54—58.
- TREGER, H.: A Police-Social Work Team Model. **Crime and Delinquency**, New York 20/1974/3, s. 281—290.
- TREGER, H.: Guidpost for Community Work in Police-Social Work Diversion. **Federal Probation**, Washington 44/1980/3, s. 3—8.
- VALKENEER DE, S.: La patrouille de police, une strategie de »lutte« contre la délinquance. **Revue de droit pénal et de criminologie**, Bruxelles 66/1986/2—3, s. 255—268.
- VIGNOLA, H.—P.: Crime Prevention a Necessity. **International Criminal Police Review**. Paris, 37/1982/354, s. 16—24.
- VRŠEC, M.: Nekaj razvojnih pogledov na vodenje v organih za notranje zadeve. **Varnost**, Ljubljana, izredna številka, maj 1989: Zbornik strokovno znanstvenih razprav, s. 66—79.
- WAGNER, U.: Zusammenarbeit zwischen Polizei und Sozialarbeiter? **Kriminalistik**, Heidelberg 1985/2, s. 106—108.
- WALLER, J.: **Putting Crime Prevention on the Map**. Introductory Report. International Conference on Urban Safety, Drugs and Crime Prevention. Paris, 18.—20. 11. 1991, CNT Paris 1991, 48 s.
- WALTERS, G. D., WHITE, T. W., DENNEY, D.: The Lifestyle Criminality Screening Form. **Criminal Justice and Behavior**, Newbury Park 18/1991/4, s. 406—418.
- WALTERS, G. D.: Comparability of the Standard and Interview Versions of the Lifestyle Criminality Screening Form. **International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology**. Portland 33/1989/1, s. 49—57.
- WOJCIK, J. W.: Sistem milicijske profilakse. (Prevod iz češčine Blaženka Tičac-Kail). **Izbor članaka iz stranih časopisa**, Zagreb 26/1986/1, s. 23—30.
- YIN, R. N.: **What is Citizen Crime Prevention? How Well Does it Work**, U. S. Department of Justice. National Institut of Law Enforcement and Criminal Justice, Washington 1979, s. 107—134.
- ZAKON o notranjih zadevah**, Ur. l. SRS št. 28/80, 38/88, 27/89, 19/91, Ur. l. RS št. 4/92.

The Role of Police Patrol in Crime Prevention and in »Police Social Work«

Brinc Franc, L.L.D. Senior Research Associate, Institute of Criminology at the Faculty of Law, Kongresni trg 12, 61000 Ljubljana, Slovenia.

The basis of police work is professional knowledge, supported by contemporary technology and organization of work. In police crime prevention, the deterrent role of the police has been gradually losing significance and has been replaced by stressing its preventive role. Better operation of the police depends to a large extent on the improvement in police — community relations. Since police patrol presents a basic means of crime prevention, it is necessary to examine constantly its effects. Slovene regulations on preventive police patrol take into account theoretical as well as practical findings, but it is not possible to enforce regulations due to a poor

knowledge of the etiology of crime and of the effects of »mechanical prevention«, which is the purpose of police patrol. The effect of patrol depends on the potential and reliability of predicting (dangerous) crime. In police work, it is possible to expect effects only by carrying out research on crime and by the transfer of this knowledge to police training and work.

Key words: police, crime prevention, police-community relations, police patrol, police social work.

UDC 351.75:343.85